

Световното първенство от 2010 г.

Международна кампания изкарва Иран най-сериозната опасност за човечеството, защото – твърдят – Иран може би има или иска да има ядрени оръжия... *все едно* иранци са хвърлили атомните бомби над мирните граждани на Хирошима и Нагасаки;

в международни води Израел посреща с картеч корабите, които возят към Палестина храна, лекарства и играчки при една от обичайните криминални прояви, които наказват палестинците, *все едно* те, семитите, носят отговорност за антисемитизма и кошмарите му;

Международният валутен фонд, Световната банка и ред правителства унижават Гърция, като я принуждават да приеме неприемливото, *все едно* гърците, а не банкерите от *Уолстрийт* са отговорни за най-лошата международна криза от 1929 г. насам;

Пентагонът съобщава, че експертите му са открили в Афганистан залежи на стойност милиарди долари: злато, кобалт, мед, желязо и най-вече литий, минерала, за който всички ламтят, понеже е от първа необходимост за мобилните телефони и преносимите компютри – страната нашественик бодро съобщава за находката си, *все едно* след почти девет години война и хиляди убити най-сетне е намерила онова, което действително е търсила в окупираните от нея земи;

в Колумбия е отворен общ гроб с над две хиляди безименни мъртъвци в него, нахвърляни там от армията, *все едно* са паднали в бой партизани, въпреки че местни-

те хора знаят, че става дума за профсъюзни активисти, общественици и защитавали земите си селяни;

една от най-лошите екологични катастрофи за всички времена преобразява Мексиканския залив в огромна петролна локва, а месец и половина по-късно от дъното на морето продължава да изригва гориво, докато компанията *Бритиш петролиъм* си подсвирква и се разсейва, *все едно* няма нищо общо;

в множество страни лавина от разкрития уличават Католическата църква в сексуални злоупотреби и тормоз над деца, навсякъде се роят свидетелствата на хора, потискали травмите си с години, които най-сетне са решили да ги извадят на бял свят, докато отделни духовници защитават събратята си с аргумента, че сходни безчинства се случват и извън църковните предели, *все едно* това е оправдание, както и че в много случаи свещениците уж били предизвикани, *все едно* жертвите трябва да понесат и вината;

добре осведомени източници от Маями отказват да повярват, че Фидел Кастро продължава да е жив и здрав, *все едно* не им създава нови ядове ден подир ден;

напускат ни двама писатели без възможен заместник, Жузе Сарاماго и Карлос Монсисвайс, и остро усещаме липсата им, *все едно* не знаем, че – колкото и невероятно да изглежда – ще продължат да възкръсват от мъртвите заради едното удоволствие да дразнят силните на деня;

в хамбургското пристанище огромно множество празнува връщането в Първа Бундеслига на ФК *Санкт Паули*, който – колкото и фантастично да звучи – има двайсет милиона симпатизанти, обединени около лозунги като: *Не на расизма, не на сексизма, не на хомофобията, не на нацизма*,

докато далеч оттам, в Южна Африка, се открива деветнайсетото Световно първенство по футбол под само един от тези девизи: *Не на расизма*.

В течение на месец планетата спира да се върти и мнозина от обитателите ѝ притихваме, затаили дъх. Нищо чудно – това се случва на всеки четири години. Необичайната подробност е, че този Мондиал е първият на африканска земя.

Отритнатата, обречена на мълчание и забрава Черна Африка за мъничко успява да привлече световното внимание – поне докато трае турнирът.

Трийсет и две страни се борят за Купата на десет стадиона, коствали на домакините цяло състояние. И не е ясно как ЮАР ще успее да поддържа активни тези бетонни великани, многомилionно прахосничество, което може лесно да се обясни, но е трудно да се оправдае в една от страните с най-много несправедливост в света.

Най-красивият от стадионите, във формата на цвете, разтваря гигантските си венчелистчета над залива на име *Нелсън Мандела*.

Мандела е героят на това първенство. Повече от заслужена проява на почит към пионера на демокрацията в държавата. Неговата саможертва е дала плодове, които по някакъв начин са видими по целия свят. Така или иначе, в ЮАР чернокожите продължават да са най-бедните, най-онеправданите от полицията и най-засегнатите от бедствията – негри са просящите, уличниците и безпризорните хлапета, „заметени под килима“ в навечерието на Мондиала, за да не правят лошо впечатление на гостите.

В рамките на турнира проличава, че африканският футбол е запазил своята пъргавина, но е загубил непосредствеността и фантазията си – много тичане, малко танц. Някои наблюдатели смятат, че треньорите на аф-

риканските национални отбори, почти всичките европейци, са допринесли за тяхното „охлаждане“. Ако е така, значи са направили истинска мечешка услуга на един футбол, който ни обещава много радост.

Африка се е лишила от най-добрите си качества в името на ефикасността, а ефикасността в крайна сметка не проработва. Една-единствена африканска страна попада сред осемте най-добри тима, но съвсем скоро и Гана се прибира въщи. Никой от африканските отбори не „оцелява“, дори този на домакините.

Мнозина от африканските играчи, достойни за забележителната си футболна традиция, живеят и играят на континента, поробил дедите им. В една от срещите на Световното като противници на терена излизат братята Боатенг, синове на баща ганаец: Кевин-Принс с фланелката на Гана, Жером – с тази на Германия.

От националите на Гана никой не играе в ганайския футболен шампионат.

От националите на Германия всички играят в германския футболен шампионат.

Подобно на Латинска Америка, Африка изнася работна ръка и работен крак.

Джабулани е името на топката за турнира през 2010-а. Тя е опърничавя и се държи като насапунисана, изплъзва се от ръцете и не се подчинява на краката. Тази новост от *Адидас* е натрапена на първенството, въпреки че никак не се харесва на играчите. Но от цюрихските си палати властелините на футбола не предлагат, а налагат. Така са свикнали.

Грешките – и леките, и тежките, – допуснати от някои съдии, за кой ли път недвусмислено илюстрират онава, за което здравият разум настоява от много години.

Здравият разум вече не просто плаче, а пици – все напусто – за възможността арбитърът да си прави справка с близките планове, заснети от камерите, когато решаващи детайли от мача се оказват объркващи за невъоръженото око. Съвременните технологии позволяват човек да прави подобни проверки бързо и естествено, точно както хвърля поглед към друг един инструмент – часовника си, – за да измери времетраенето на мача.

Всички останали спортове – баскетболът, тенисът, бейзболът, плуването и дори фехтовката и автомобилизма – са въвели в ежедневната си практика електронните помощни средства. Не и футболът. Да не звучеше толкова подозрително, обяснението на неговите „чорбаджии“ щеше да е просто смешно: *Грешката е част от играта*, казват те и ни оставят със зяпнала уста да откриваме как *errare humanum est*.*

Най-доброто спасяване на гол на първенството през 2010 г. не е дело на вратар, а на нападател: в последната минута на решаващ мач уругваецът Луис Суарес спира с две ръце хлъзгавата *Джабулани* на голлинията. Евантуалният гол би изхвърлил страната му от състезанието, ала така, заради пристъпа си на патриотична лудост, от играта отпада само Суарес – не и Уругвай.

Уругвай, последният класирал се за Световното отбор, след мъчителни за националите му квалификации, играе през цялото първенство без да се отпуска, и е единствената латиноамериканска държава, която стига до полуфиналите. Кардиолози предупреждават чрез уругвайските вестници: *прекомерното щастие може да е вредно за вашето здраве*. Но ние, безчислени уругвайци, които иначе рискуваме да умрем от скука, на драго сърце

* Човешко е да се греша (лат.). Б. пр.

прегърнахме тази опасност и улиците ни се превърнаха в празнични шествия. Така де – правото да честваш собствените си заслуги е винаги за предпочитане пред съмнителното удоволствие от чуждите неблагоприятия.

Накрая Уругвай заема четвъртото място – нелош резултат за единствената държава, заради която Мондиалът в крайна сметка не се превърна в някакво подобие на Европейско първенство по футбол.

Не е случайност и че уругвайският таран Диего Форлан е избран за най-добър играч на турнира.

Спечелва Испания. Тази страна, която никога не е стигала до световния трофей, си го отвоюва честно, благодарение на своя солидарен футбол – един за всички, всички за един! – и на удивителната ловкост на един малък вълшебник на име Андрес Иниеста.

Холандия остава на второ място след финал пълен с ритници, с които извършва истинско предателство спрямо най-добрите си традиции.

Шампионът и неговият подгласник от предишното Световно се прибират у дома, без дори да успеят да си разопаковат багажа. През 2006 г. Италия и Франция се срещат на финала. През 2010 г. – на изхода на летището. В Италия все по-силно зазвучават критичните гласове против футбола, целящ най-вече да се попречи на противника да играе. А във Франция футболното злополучие предизвиква политическа криза и разбужда расистките бесове, защото повечето играчи, пели *Марсилезата* по южноафриканските стадиони, са чернокожи.

Други фаворити – като Англия – също не удържат дълго.

Самочувствието на Бразилия и Аржентина е охладено с безмилостни студени душеве. Бразилия е неузнаваема, освен в миговете на свобода, които тук-там я измъкват от клетката на отбранителната ѝ схема. От какво е болен този футбол, че се нуждае от подобно съмнително лечение?

Аржентина е обстреляна с голове в последния си мач. Преди половин век други аржентински национали са засипани с дъжд от дребни монети, когато се връщат от едно катастрофално първенство, но тези са посрещнати от тълпата радушно, с прегръдки. Все още има хора, които вярват в неща, по-важни от успеха или поражението.

На този Мондиал бе потвърдено, че играчите се контузват със симптоматична честота – дошли са съсипани от изнурителния работен ритъм, в който безнаказано ги прищпорва професионалният футбол. Ще кажете – та някои от тях са забогатели именно от него, и то страшно забогатели, – но това е истина само за звездите, които, освен че участват в два и повече мача на седмица и тренират ден и нощ, жертват в името на консуматорското общество броевите си свободни минути като продават гащи, коли, парфюми и самобръсначки или позират за корици на луксозни списания. Такъв е нашият абсурден свят: на Земята съществуват и роби-милионери.

Двете най-шумно обсъждани и най-нетърпеливо чакани футболни величия не се явяват на срещата с почитателите си. Лионел Меси се опитва да не отсъства, прави каквото смогва и нещичко от усилията му се вижда. Разправят, че и Кристиано Роналдо бил там, само дето никой не успява да го зърне: може би е твърде зает със себе си, за да се занимава с публиката.

Ала неподозирана нова звезда изплува от дълбините на морето и се издига до най-шеметните висини на футболните небеса – един октопод, който живее в аквариум в Германия. Викат му Паул, макар че заслужава да се казва Октодамус.

Преди всеки мач той предсказва резултата. Дават му да избере между миди, сложени в хранилки със знамената на съответните страни в двубоя. Той изяжда мидите на победителя... и не сгрешава нито веднъж.

Октоподът-оракул, който сериозно повлиява на залаганията, е следен от футболния свят с религиозно благоговение и е обичан и мразен, че даже и клеветен от сърдисти коментатори като моя милост (когато Паул обяви победата на Германия над Уругвай, си позволих да го нарека публично „долен продажник“).

Когато Мондиалът започна, на вратата на дома си закачих табелка: *Затворено поради футбол*. Когато месец по-късно я свалих, вече бях изиграл шейсет и четири мача с бира в ръка, без да помръдвам от любимото си кресло. Този подвиг ме изтощи, но макар и с изтръпнали мускули и продрано гърло, вече чувствам носталгия. Започват да ми липсват нетърпимото бучене на вувузелите, емоцията от головете, неподходящи за хора със слабо сърце, красотата на най-добрите отигравания, повторени на забавен каданс. Мъчно ми е и за празника, и за траура, защото понякога футболът е радост, от която боли, а музиката, с която се честват онези победи, дето карат и мъртвите да се разтанцуват, неусетно прелива в гръмкото мълчание на празния стадион, където някой – разгромен, сам и неспособен да помръдне – седи и нещо чака посред огромните пусти трибуни.

Едуардо Галеано,
13 юли 2010